

Øje

Unges arbejdsmiljø og arbejdsulykker

Analyse af en ungdomsgruppe

på arbejdsmiljøet

Øje på arbejdsmiljøet, april 2009

Udgivet af
Landsorganisationen i Danmark
Islands Brygge 32D
Postboks 340
2300 København S
E-mail: lo@lo.dk
Tlf.: 3524 6000
Fax: 3524 6300
Web: www.lo.dk
LO-varenummer: 4415

Forord

Unge og arbejdsmiljø har igennem en årrække været i fokus i forskningsindsatsen på Arbejdsmedicinsk Klinik på Regionshospitalet i Herning.

LO har i forbindelse med den internationale arbejdsmiljødag 28. april 2009 bedt klinikken om en nærmere analyse af de data, klinikken har fra VestLiv-undersøgelsen, hvilket har ført til analysen ”Unge arbejdsmiljø og arbejdsulykker – analyse af en ungdomskohorte i det tidligere Ringkøbing Amt”. Analysen giver flere interessante resultater, der blandt andet viser sammenhæng imellem risiko for arbejdsulykker og social baggrund samt manglende opbakning på arbejdspladsen.

LO vurderer, at resultaterne viser behov for øget instruktion og løbende tilsyn på arbejdspladsen, og at opbakning fra kollegaerne er vigtig. Men det må stå stjerne klart, at arbejdsgiveren har ansvaret for at dette sker. Det er i sidste ende arbejdsgiveren, som definerer arbejdsforhold og omgangstone.

VestLiv er en befolkningsundersøgelse inden for det tidligere Ringkøbing Amt, hvor klinikken har fulgt alle unge i 2 hele fødselsårge med ca. 3000 unge i hver gruppe. Arbejdsmedicinsk Klinik i Herning er dermed i besiddelse af et righoldigt datasæt, som blandt andet kan give vigtige oplysninger om børn og unges ulykkesrisiko.

Datasættet vil kunne bruges med forskellige nye vinkler og tilgange, herunder mulighed for registerkobling til bl.a. arbejdsmarkeds- og uddannelsesregistre. Hvis det kan finansieres, har klinikken et ønske om at følge denne ungdomsgruppe op gennem voksenlivet.

Relevansen af klinikkens forskningsindsat illustreres af, at der ikke forekommer publiceret ulykkesforskning i Danmark, der vedrører de 15-17-årige og 18-24-årige. At der mangler forskning står i skarp kontrast til problemets omfang. Vi ved, at de unge 18-24-årige har dobbelt så stor risiko for at blive udsat for arbejdsulykker som andre aldersgrupper. Samtidig ser vi kun toppen af isbjerget, fordi underrapporteringen til Arbejdstilsynet af arbejdsulykker blandt børn og unge er på 70-80 pct., hvor den for andre aldersgrupper er 50 pct. Endelig skal det nævnes, at hver tredje arbejdsulykke sker blandt nyansatte – hvor de unge er særligt hårdt ramt.

Gennem Jobpatruljen og Arbejdsmiljørådet har LO-fagbevægelsen igennem en årrække påtalt de mange farer som børn og unge udsættes for. Arbejdsmiljørådet har nu besluttet løbende at vurdere udviklingen og behovet for initiativer – og det er glædeligt. Der mangler imidlertid initiativer fra regeringens side, hvor der lægges en fælles strategi for alle relevante ressortområder for at opnå varig opmærksomhed fra arbejdsgiverne, kollegaerne, forældrene, underviserne samt tilsynsmyndighederne.

Endelig er der brug for mere forskning på området – og her er Arbejdsmedicinsk Klinik i Herning gået foran.

God læselyst.

Ejner K. Holst

Indholdsfortegnelse

Resumé.....	3
Indledning	4
Udbredelsen af ulykker	4
Typer af skader ifm. arbejdsulykker og graden af alvorlighed	7
Hvad skyldes de unges arbejdsulykker?	7

Unge arbejdsmiljø og arbejdsulykker

- Analyse af en ungdomskohorte i det tidligere Ringkøbing Amt

Resumé

Danske unge har en forholdsvis høj risiko for at blive udsat for en arbejdsulykke, når de bruger tid på deres fritidsjob eller læreplads. Selvom det blot var 2 pct. af de unge, der ved 15 års alderen har været ude for et sådant uheld svarer det alligevel til en incidens på 124 pr. mio. arbejdstimer, hvilket er markant højere end det, der findes hos erhvervsaktive i alderen 19-64 år. Incidensen falder til 91 ved 18 års alderen, hvilket dog stadig er hyppigere blandt de unge end blandt resten af arbejdsstyrken. Der er forholdsvis stor social ulighed i hyppigheden af arbejdsulykker. 4-6 pct. af børn af forældre med de laveste indkomster har været udsat for en arbejdsulykke, mens det blot er 2 pct. for børn af den rigeste fjerdedel, og selv når der korrigeres for antallet af timer, de unge arbejder, er der en sådan gradient, hvilket betyder, at unge fra de laveste sociale klasser oftere har farligere fritidsjob.

De vigtigste årsager til de unges arbejdsulykker skal findes i arbejdsmiljøet. De unge der rapporterer at have det tungeste arbejde har mere end dobbelt så stor risiko for at komme ud for en behandlingskrævende arbejdsulykke, som dem der ikke har det, ligesom mere krævende arbejdsopgaver fører flere ulykker med sig. Slutteligt betyder støtte fra kollegaer også meget. Unge der ikke kan regne med hjælp og støtte, når de har problemer med at udføre deres arbejdsopgaver har også en fordoblet risiko for at komme ud for behandlingskrævende arbejdsulykker.

De unge har ofte arbejde de oplever som fysisk hårdt (mere end 40 pct.), involverer mange gentagelser af samme bevægelser (ca. 50 pct.) og de oplever arbejdet som krævende (ca. 50 pct.), men kun 15 pct. er decideret utilfredse med deres job. Det står generelt set også fint til med det psykosociale arbejdsmiljø for de unge, mindre end 5 pct. rapporterer decideret dårligt arbejdsklima og mindre end ½ pct. oplever, at de ikke kan få støtte fra deres nærmeste leder. Til gengæld er der ca. 15 pct., som ikke oplever nok støtte fra deres kollegaer, ca. en tilsvarende andel som ikke føler, de får nok respekt og anerkendelse for den arbejdsindsats de udfører og 9 pct. som er blevet mobbet på en ubehagelig måde mindst én gang i løbet af de sidste 12 måneder.

Indledning

Hvordan står det til med danske unges arbejdsmiljø, når de efter skole tjener penge på et fritidsjob? Hvordan ser det ud blandt de unge, som har en læreplads, og hvor arbejdsmiljøet derfor er en vigtig del af deres hverdag? Og hvor stor er risikoen for en arbejdsulykke blandt 18-årige? Det er nogle af de spørgsmål, dette notat forsøger at give svar på. Analyserne er produceret med henblik på at blive publiceret i et internationalt tidsskrift senere på året.

Datamateriale

Oplysningerne der benyttes i dette notat stammer fra VestLiv-undersøgelsen, en kohorteundersøgelse af unge fra det tidligere Ringkøbing Amt født i 1989. Kohorten består af 3586 unge, hvoraf 3058 svarede på spørgeskema i 2004 og 2400 ved runde 2 i 2007, hvor de var blevet 18 år. Det svarer til en svarprocent på 85 i runde 1 og 66 pct. i runde 2 (og en svarprocent på 78 af de der svarede ved runde 1). Bortfaldet er lidt skævt fordelt, idet børn af forældre med de korteste uddannelser i højere grad har undladt at svare, ligesom børn med anden etnisk baggrund end dansk, og ligesom drenge også er lidt underrepræsenteret. Ved runde 2 er tendensen den samme, og endvidere har de unge der havde et relativt dårligere helbred i runde 1 i højere grad været dårligere til at svare ved runde 2.

Det tidligere Ringkøbing Amt

Kohorten er repræsentativ for unge fra det tidligere Ringkøbing Amt, men forsøges i denne sammenhæng generaliseret til alle danske unge. Her skal man selvfølgelig tage visse forbehold, da der er en række markante forskelle mellem det tidligere Ringkøbing Amt og resten af Danmark. I denne sammenhæng er det særligt erhvervsstrukturen, som er forskellig, hvilket betyder, at der vil være forholdsvis flere unge med ufaglærte job og forholdsvis færre unge ansat i servicefunktioner i mere videnstunge virksomheder. Det betyder alt andet lige også, at arbejdsmiljøet for de unge i det tidligere Ringkøbing Amt formentlig er mere fysisk belastende end i andre dele af landet, ligesom der vil være flere mindre virksomheder. Det har den betydning, at vi måske overvurderer den andel af de unge som er udsat for et fysisk belastende arbejdsmiljø. Vi har til gengæld ingen grund til at tro, at dette skulle have betydning for det psykosociale arbejdsmiljø.

Udbredelsen af ulykker

Tabel 1 viser antallet af ulykker, der har resulteret i, at de unge har været nødt til at søge læge over en 12 måneders periode inden deltagerne har svaret på spørgeskemaet. Ved 15 års alderen har 4 ud af 10 unge været ude for en ulykke, der har krævet et besøg hos lægen, mens dette tal er faldet til lidt under hver tredje i 18-års alderen. Overordnet er der sket et fald i andelen af ulykker, der skyldes deltagelse i sport, mens der er sket en fordobling af unge med arbejdsulykker. Tallet er dog stadig meget lavt; blot 2 pct. da de var 15 år og 4 pct. ved 18-års alderen. Der findes ikke umiddelbart nogen oplysninger, der kan bruges til at sammenligne disse tal med den

voksne befolkning, da man her definerer arbejdsulykker som noget, der forvolder mindst én dags sygefravær, hvilket ikke nødvendigvis er tilfældet for de rapporteringer der er baseret på VestLiv-data.

Der er klare kønsforskelle i forekomsten af ulykker. Drengene er mest udsat for at komme ud for en ulykke, en tendens der ser ud til at være forøget fra 15 til 18 års alderen. Mest markant er forskellen dog i forhold til arbejdsulykker, hvor drengene har dobbelt så stor risiko for at have været ude for en ulykke end pigerne. Ved 15 års alderen er der ikke nogen nævneværdig forskel mellem risikoen for at komme ud for en sportsulykke mellem de to køn, men ved 18 års alderen er der ca. 50 pct. flere drenge, der har været ude for en sportsulykke sammenlignet med pigerne. I forhold til trafikulykker er der en større hyppighed af drenge, der bliver udsat for det i 15 års alderen, mens der tilsyneladende ikke er nogen forskelle ved 18 års alderen.

Tabel 1. Andel af de unge med ulykker ved 15 og 18 års alderen. Pct.

	Andel med mindst én ulykke der krævede behandling fra læge		Andel med mindst én arbejdsulykke		Andel med mindst én sportsulykke		Andel med mindst én trafikulykke	
	14/15 år	17/18 år	14/15 år	17/18 år	14/15 år	17/18 år	14/15 år	17/18 år
I alt	43,1	30,6	1,8	3,6	28,4	15,7	2,7	3,4
Køn								
Drenge	44,5	35,5	2,6	5,2	27,5	18,5	3,2	3,2
Piger	41,9	26,6	0,9	2,2	29,3	13,2	2,3	3,6
Forældres indkomst								
1. kvartil	42,7	30,6	1,5	4,4	27,5	12,6	3,1	5,3
2. kvartil	43,8	30,2	2,4	6,0	26,0	13,5	3,4	2,5
3. kvartil	42,9	33,6	1,9	2,6	29,4	18,3	2,4	3,9
4. kvartil	43,0	28,6	1,2	1,9	30,8	17,4	2,0	2,4
Forældre uddannelse								
Folkeskole	37,2	29,3	1,1	5,3	21,6	8,3	4,5	4,9
EUD	45,2	32,4	1,8	4,0	30,4	16,8	2,0	3,5
KVU/MVU	42,6	29,8	1,9	2,7	28,3	16,1	3,0	3,2
LVU/Forsker	39,6	23,9	1,2	2,9	25,6	15,2	3,6	2,2

Betragter man alle typer af ulykker over én kam finder man ingen forskelle i udbredelsen på tværs af social baggrund, hverken ved 15 års alderen, eller når de unge er blevet 18 år. Men dette forhold dækker over, at der er dobbelt så mange, der har været ude for en arbejdsulykke blandt unge med forældre blandt den fattigste fjerdedel sammenlignet med den rigeste fjerdedel; ligesom unge med forældre, der alene har en folkeskoleuddannelse, har dobbelt så mange arbejdsulykker som børn hvis forældre har mindst en lang videregående uddannelse. I 18 års alderen finder vi samme trend for trafikulykkerne, sådan at det er de fattigste og dårligst uddannede forældres børn, der har den største andel af trafikulykker. Til gengæld forholder det sig lige modsat

for sportsulykker, her er det de højtuddannede og de rigeste forældres børn, der har den største risiko.

Mange af disse sociale forskelle kan formentlig forklares med om og i så fald hvilken type fritidsjob de unge har og om de dyrker sport. Men uanset hvad står det klart, at der er en klar social ulighed i udbredelsen af ulykker og særligt arbejdsulykker, hvor unge med den dårligste sociale baggrund har en større risiko for at komme ud for en ulykke.

En mulig forklaringsmekanisme på den sociale ulighed i andelen af hhv. arbejds- og sportsulykker kan være omfanget af hhv. fritidsarbejde og motion blandt unge. Måske skyldes forskellen blot, at unge af forældre med de laveste indkomster oftere har et fritidsjob og arbejder mere, og omvendt at unge af forældre med de højeste indkomster dyrker mere motion. Tabel 2 og 3 forsøger at kaste lys over denne problemstilling ved at vise incidensen af hhv. arbejdsulykker og sportsulykker, når man opgør dem pr. mio. timer. Af tabel 2 ses, at incidensen af arbejdsulykker dog stadig er næsten dobbelt så stor blandt børn af forældre med de højeste og laveste kvartil indkomster (101 vs 56). Der er altså en markant social ulighed i risikoen for at komme ud for en arbejdsulykke, selv når man tager højde for antallet af timer, de unge reelt er under risiko for at komme ud for en ulykke. Det kunne tyde på, at det formentlig er karakteren af de arbejdsopgaver og det arbejdsmiljø de unge har, som kan forklare i hvert fald en væsentlig del af ulykkerne.

Tabel 2. Omfanget af arbejdsulykker pr. mio. arbejdstimer

	2004 (14/15 år)	2007 (17/18 år)
Gns. arbejdstid pr uge.	7,54	16
Antal arbejdsulykker pr. år	57	86
Incidens pr. 1 million arbejdstimer	124	91
Forældres indkomst		
1. kvartil	115	101
2. kvartil	142	126
3. kvartil	125	70
4. kvartil	105	56

Hvis man laver den tilsvarende beregning for sportsulykkerne for at se om den sociale ulighed her blot skyldes at børn af forældre med de højeste indkomster også dyrker mere motion, ja, så kan vi se, at når vi korrigerer for den tid der bruges på at dyrke motion, så er der stadig en overhyppighed af sportsulykker blandt unge af forældre med de højeste indkomster. Om det skyldes, at de fortrinsvist dyrker motion der er forbundet med større risiko (fx skisport) eller om det skyldes at sportsulykkerne generelt er af mindre alvorlig grad end arbejdsulykkerne (og derfor ikke rapporteres så ofte som sidstnævnte) er det ikke muligt at præcisere nærmere i dette papir.

Konklusionen er dog den samme: Unge af de fattigste forældre kommer ud for ulykker på deres arbejde, mens unge af de rigeste forældre fortrinsvis kommer ud for ulykker i forbindelse med at de dyrker motion.

Tabel 3. Omfanget af sportsulykker pr. mio. timer motionsdyrkning

	2004 (14/15 år)	2007 (17/18 år)
Gns. motionstid pr. uge	4,10	3,54
Antal sportsulykker pr. år.	887	356
Incidens pr. 1 million timer dyrket motion	2270	1342
Forældres indkomst		
1. kvartil	2486	1197
2. kvartil	2106	1236
3. kvartil	2265	1548
4. kvartil	2240	1421

Typer af skader ifm. arbejdsulykker og graden af alvorlighed

I tabel 4 findes fordelingen af, hvilke typer af skader arbejdsulykkerne har resulteret i. Da materialet er dannet på meget få ulykker skal man være varsom med at generalisere fra tallene. Men det ser ud til at klemning, snit/riveskader og fald er de tre hyppigst forekomne ulykker blandt de unge, der har rapporteret den arbejdsulykke, som er den mest alvorlige de har været udsat for.

Tabel 4. Typer af skader opstået på arbejde inkl. eksempler. Pct. (N = 86)

	pct.
Klemning (fx ”knust fod mellem 2 trucks”)	26
Revet mig på skarp genstand/snitskader (fx ”savnede mig i fingeren”)	22
Faldet/vredet om (fx ”fald ned fra stige 10 meter oppe”)	20
Ramt af genstand (fx ”fik en helt masse mælkekasser ned over mig”)	8
Fremmedlegeme i øje (fx ”slibegnist i øjet”)	5
Andre (fx stød fra el, blodforgiftning mm)	20

Spørgsmålet er dog også, hvor alvorlige arbejdsulykkerne er? Er der blot tale om småskrammer og sår, der hurtigt går over og som derfor måske bedre kan accepteres, eller er der blandt disse mere alvorlige skader, som evt. har langtidskonsekvenser? Umiddelbart er det svært at vurdere ud fra det talmateriale vi har tilgængeligt, men ved en gennemgang af svarene finder vi, at et sted mellem 10-15 pct. af ulykkerne er af en mere alvorlig karakter som i hvert fald resulterer i flere dages uarbejdsdygtighed. Det drejer sig fx om knuste knogler, brækkede lemmer og blodforgiftning som måske ikke forårsager permanente mén, men som alligevel er behandlingskrævende og kan udvikle sig mere alvorligt på længere sigt.

Hvad skyldes de unges arbejdsulykker?

Det mest interessante aspekt handler naturligvis om de faktorer i de unges arbejdsmiljø, der evt. har betydning for forekomsten af ulykker. Forskningen i unges arbejdsulykker er stadig forholdsvis begrænset, og man har derfor ikke nogen særlig

stor evidens for, hvilke faktorer der har betydning og som det derfor kan være interessant at sætte ind imod med det formål at mindske antallet af ulykker blandt unge.

I en gennemgang af litteraturen finder Loughlin & Frone (2004), at fem domæner tilsyneladende har betydning for ulykker blandt unge. Det drejer sig om demografiske karakteristika (køn, alder og social oprindelse), personlighedsfaktorer, arbejdsmiljø- og andre arbejdsforhold, fysisk og psykisk helbred samt brug af alkohol og euforiserende stoffer. Det ligger umiddelbart udover dette notats rammer at gennemgå litteraturen nærmere, men for at drage nytte af den allerede eksisterende viden har vi forsøgt at analysere om de domæner, der nævnes i den nævnte gennemgang også hænger sammen med arbejdsulykker i materialet fra det tidligere Ringkøbing Amt.

Sociodemografiske forskelle i arbejdsulykker

Som man kan se af tabel 1 er der markante forskelle såvel mellem de to køn som mellem unge med forskellig social baggrund. Hvis man i stedet for at se på krydstabellerne analyserer sammenhængen ved hjælp statistiske metoder (logistisk regressions analyse, hvor vi justerer resultaterne for flere faktorer samtidigt) finder vi at drenge har 2,4 gange så stor risiko for at komme ud for en arbejdsulykke, når man sammenligner dem med pigerne, selv når man tager højde for deres forældres sociale baggrund.

Samtidig finder vi også, at hvis man inddeler de unge i 4 lige store grupper baseret på husstandsindkomst hos den forælder de bor hos, så er risikoen for en arbejdsulykke 2,5-3 gange større for de to grupper af unge med den laveste husstandsindkomst, når man sammenligner med den fjerdedel, der har de økonomisk bedst stillede forældre.

Køn og social klasse er dog sjældent interessante i sig selv, for det er vanskeligt at forestille sig at køn i sig selv (fx forstået som noget biologisk) skulle øge risikoen for arbejdsulykker. Der er nok snarere tale om en risikomarkør, som dækker over, at drengene i højere grad er udsat for eller besidder nogle egenskaber, der øger risikoen for at komme ud for en ulykke, fx ved at de har fritidsjob, som er farligere end pigerne eller får arbejdsopgaver som øger risikoen. Eller man kan forestille sig, at der er nogle personlighedsmæssige forskelle som kan forklare forskellen. Det samme gør sig gældende med husstandsindkomst. Man kan ikke forestille sig, at det er indkomsten i sig selv, der øger risikoen for ulykker; sammenhængen må være forbundet til ulykker via en eller anden kausalmekanisme fx, hvilke type af job de unge med forskellig social baggrund får. Sandsynligheden for at komme i et job eller en læreplads, hvor der er større risiko for ulykker er alt andet lige større for dem, der kommer fra de familier med laveste indkomst.

Personlighedstræk og arbejdsulykker

Der er ingen indikationer i vores datamateriale på at personlighedstræk skulle spille nogen større rolle for hverken ulykker generelt eller for arbejdsulykker i særdeleshed. Der er i analyserne benyttet et måleinstrument, der samler 5 forskellige personlighedstræk op, og disse personlighedstræk betyder ikke noget i vores materiale.

Forestillingen i litteraturen er at impulsive individer som har svært ved at indordne sig under regler vil være mere udsatte for arbejdsulykker pga. deres personlighed.

Helbred – fysisk og psykisk og sammenhæng til arbejdsulykker

Der er heller ingen indikationer i dette materiale på at fysisk eller psykisk helbred skulle forøge risikoen for at have været udsat for en arbejdsulykke. Der er her undersøgt sammenhængen mellem en lang række helbredsmål og arbejdsulykker, blandt andet, selv-vurderet helbred, bevægeapparatsmerter, diverse fysiske symptomer (fx hovedpine, kvalme, svimmelhed mm) ligesom en række mål for psykologisk velbefindende er undersøgt, herunder oplevet stress, depressive symptomer og selvtillid. I litteraturen er der inkonsistente fund hvor nogle studier finder en sammenhæng mellem helbred (fx træthed) og ulykker, mens andre ikke gør.

Brug af alkohol og euforiserende stoffer

Der er en vis sammenhæng mellem de unges brug af såvel alkohol, stoffer og rygning og risikoen for at blive udsat for en arbejdsulykke. Risikoen er størst for de unge, der ryger dagligt. Risikoen er forøget med ca. 75 pct., sammenlignet med de unge, der enten slet ikke ryger eller kun ryger af og til. Det er klart, at rygning i sig selv ikke er en risikofaktor for arbejdsulykker, men må være en risikomarkør, der opsamler andre træk ved de unge, som er den direkte årsag til den højere forekomst af ulykker, men information om rygning som risikomarkør kan måske bruges til at målrette indsatsen mod de unge, som har den største risiko.

I forhold til alkohol og brug af stoffer finder vi en svag tendens til, at hvis man hyppigere drikker sig fuld er man også hyppigere udsat for en arbejdsulykke, ligesom man har større risiko for en ulykke, hvis man forsøger at løse sine problemer gennem alkohol og stoffer. Sammenhængene er forholdsvis svage, men indikerer at der er en gruppe unge, som lever en livsstil, der måske er præget af større villighed til at tage en risiko (eller måske mangler viden om risiko), hvilket måske har en ”spill-over”-effekt i forhold til ulykker i forbindelse med deres fritidsjob eller læreplads.

Der er desværre ingen oplysninger om, hvorvidt brug af alkohol mm finder sted i forbindelse med jobbet, men det vil formentlig kun være tilfældet i et mindre omfang. Det betyder, at de sammenhænge der er observeret i dette datamateriale vil undervurdere den egentlig betydning af misbrug for arbejdsulykker blandt unge.

Arbejdsforhold, arbejdsmiljø og arbejdsulykker

Det sidste område som Loughlin og Frone fokuserer på i deres gennemgang af domæner er forhold på arbejdspladsen. Og det er også her vi finder de mest markante faktorer, der har betydning for unges arbejdsulykker.

Fysisk arbejdsmiljø

En række indikatorer på et fysisk belastende arbejdsmiljø øger risikoen for at have været udsat for arbejdsulykker. Det gælder fx tunge løft, hvor risikoen er mere end 4 gange så stor blandt de unge der rapporterer tunge løft sammenlignet med dem, der har job, hvor de ikke løfter tunge ting. Og høje krav øger ligeledes risikoen for en ulykke med en faktor 3, ligesom der er en svag tendens til at ”tidspres” og ”utilstrækkelige ressourcer til at løse arbejdsopgaverne” fordobler risikoen. Der er altså ingen tvivl om, at faktorer der vedrører det fysiske arbejdsmiljø øger risikoen for at unge bliver udsat for en arbejdsulykke. Og det er i virkeligheden ikke så mærkeligt da vi

kan forestille os, at det kun er i ganske bestemte typer af fritidsjob, at der er en øget risiko for arbejdsulykker. Vi har dog ikke fundet tendenser til, at det er bestemte fritidsjob eller lærepladser, som er ansvarlige for arbejdsulykkerne.

Ensidigt gentaget arbejde, indflydelse på arbejdsopgaver og jobtilfredshed ser ikke ud til at have nogen betydning for unges arbejdsulykker.

Psykosocialt arbejdsmiljø

Hvor det fysiske arbejdsmiljø påvirker risikoen for arbejdsulykker blandt unge direkte (fx fordi det indebærer arbejdsopgaver og – situationer der er farlige), er en evt. sammenhæng til det psykosociale arbejdsmiljø af en afledt karakter. Dårligt arbejdsklima fører ikke i sig selv til en forøget risiko for arbejdsulykker, men de unge der rapporteret at have været blevet mobbet på deres arbejde og som har lav eller ingen social støtte fra kolleger har en forøget risiko på mellem 2-2,5 gang. Hvordan den kausale mekanisme her virker kan vi kun spekulere på, men man kan måske forestille sig, at den person der bliver mobbet får de ringeste og farligste arbejdsopgaver, eller at de unge der er udsat for en ulykke i højere grad bliver mobbet på grund af det. Hvordan sammenhængen er, kan vi ikke udtale os om, da der her blot er tale om tværsnitsdata. Men da vi også kan konstatere en overhyppighed af arbejdsulykker blandt de unge, der i 2004 rapporterede at de var blevet mobbet i deres skoleklasse ser der ud til at være et vis hold i sammenhængen. En anden mulig forklaring kan være, at de unge der bliver mobbet eller er uden for det sociale fællesskab og dermed heller ikke kan regne med støtte fra deres kollegaer på den måde ikke lærer nok om sikkerhed og derfor mangler erfaring, der resulterer i arbejdsulykker, når de må forsøge sig frem selv. Man kan også forestille sig, at de unge der bliver moppet altovervejende er optaget af dette, og ikke tænker så meget på sikkerhed. Igen er der i hvert fald ingen tvivl om, at det psykosociale arbejdsmiljø påvirker risikoen for arbejdsulykker blandt unge.

Samlet analyse af unges arbejdsulykker

Selvom disse enkeltstående resultater i sig selv er interessante kan det dog være nødvendigt at lave en samlet analyse med henblik på at fastslå hvilke af disse domæner, der har størst betydning for arbejdsulykkerne, ikke mindst fordi en sådan analyse indikerer, hvor det kan være mest fornuftigt at iværksætte initiativer, der gør opmærksom på eller forsøger at ændre de forhold, der bidrager til arbejdsulykker blandt unge.

Tabel 5 indeholder en samlet analyse af de indikatorer, der har været omtalt ovenfor. Resultatet viser, at der særligt er 2 områder, som har betydning. Det ene område er rygning (*som en markør på en bestemt type af livsstil blandt de unge*), og det andet er en række arbejdsmiljøforhold i form af hårdt fysisk arbejde, høje krav samt ingen støtte fra kollegaer. Samtidig viser analyserne, at især lærlinge er udsat for arbejdsulykker, når man sammenligner dem med de unge, der har fritidsjob, eller de få der allerede i 18-års alderen har et fuldtidsjob. Der er i alle tilfælde taget højde for forskelle i arbejdstid, og dermed den tid under hvilken de unge er under risiko for at komme ud for en arbejdsulykke.

Tabel 5. Samlet analyse af unges arbejdsulykker. Odds Ratio (95 pct. CI)

	Ujusteret	Fuldt justeret
Køn		
Piger	0,38 (0,24 til 0,60)	0,62 (0,33 til 1,16)
Drenge	1,00	1,00
Stoffer, alkohol		
Ryger dagligt	3,35 (2,10 til 5,46)	2,17 (1,22 til 3,85)
Arbejds miljø		
Hårdt fysisk arbejde	4,13 (2,35 til 7,26)	2,26 (1,19 til 4,30)
Høje krav	3,25 (1,83 til 5,79)	2,19 (1,15 til 4,18)
Ingen støtte fra kollegaer	2,15 (1,21 til 3,80)	2,52 (1,33 til 4,77)
Mobning	2,63 (1,37 til 5,06)	1,13 (0,55 til 2,35)
Type af job		
Fritidsjob (ved siden af uddannelse)	1,00	1,00
Lærling	5,38 (3,37 til 8,58)	4,80 (2,00 til 11,55)
Fuldtidsjob	2,82 (1,29 til 6,15)	2,37 (0,82 til 6,87)

Det mest bekymrende i denne analyse handler om betydning af social støtte fra kollegaer. Her er der tydeligvis brug for en indsats, der sikrer at de unge, som fx er ved at tage en faglig uddannelse, får den fornødne støtte og hjælp på deres lærepladser. I enkelte af de interview vi har gennemført med deltagere i VestLiv-undersøgelsen blev den manglende støtte fra kollegaer og chefer også nævnt som en begrundelse for, at de unge ville søge væk fra den virksomhed og det fag de er i nu for at starte på noget andet i stedet for. Omfanget af dette kender vi ikke, men det er måske værd at undersøge nærmere, hvad forholdet til kollegaer og evt. problemer i forhold til dem betyder for de unge mennesker, der vælger at tage en faglig uddannelse.

Spørgsmålet om rygning, stoffer og arbejdsulykker peger ind i en mere grundlæggende problematik, der handler om de unges livsstil mere generelt og særligt måske de unge som er i gang med faglige uddannelser. En indsats mod disse ting kræver en mere langsigtet strategi, da der er tale om at ændre mere grundlæggende strukturelle og kulturelle forhold blandt bestemte grupper af unge, som kun kan ændres ganske langsomt og gennem en langvarig indsats.